

LETNÉ SVIATKY - od žatvy po dožinky

**Júl - Červenec,
August - Srpen**

Po letnom slnovie sa lúkami a medzami nieslo tiché svišťanie ostrých kós. Za rána, za rosy - najlepšie sa kosi a lipňové slnko rýchle premení skosenú trávu na suché seno. Prichádza červenec (názov staroslovenského mesiaca je podobný českému) - mesiac červených višní a iných plodov, ktoré práve dozrievajú. Lenže dozrieva aj obilie. A začína sa žatva.

„Panе bože, pomáhajže,, zvykla hovorif prвá žnica, ktorá urobila kosákom ponad klasy kríž. Ženci, ktorí boli na deň žatvy vopred dohodnuti, príšli na pole hromadne a so spevom. Žalo sa vo sviaľoch mladé ženy. Žatva, to nebola len práca. Žatva, (podobne, ako kosenie sena a hrabačka) to býval v dobach pôvodného vedomia sviatok. Zodpovedala tomu aj nálada a samozrejme i jedlá a pitie. Halušky, pirohy, baraninka, posúchy, klobásy, dobrý chlieb, žinčica, kyseľ, parovec, pálené a víno. Posilnení jedivom a pijatikou pracovali ľudia do mraku, keď bol mesiac v úplnku, tak často i v noci. Bola to skrátka spoločenská udalosť, ktorá bola sprevádzaná množstvom žartov. Ako každý sviatok - aj žatva sa niesla v posvätnej, meditatiívnej nálade. Ľudské duše boli takto naložené vo veľkej miere aj spevmi, veď azda nebolo príležitosti, pri ktorej by si Slovenky a Slováci nezaspevali, tak ako by mohli vydržať bez spevu uprostred pola plného zrelých klasov. Po večeri bývali počas žatvy zábavy. Spev či tanec pri gajdách alebo iných nástrojoch bol jej nedomyšliteľnou súčasťou.

Pravda, prvé plody klasov jedli našinci už pred

žatvou. Ako je to možné? Jednoducho - obľúbenou pochútkou bolo pražmo - jedlo staršie ako chlieb. Odtrhnete, alebo odrezete dozrievajúce klasy a tak, ako sú, ich strčte do pahreby. V ohni ohoria plevy a

„ostré“ fúzy, ktoré by vám asi fažko íšli dole hrdlom. Lenže - okrem toho sa zmrká obilia krásne jemne opečú (ale len trochu) a ešte za tepla si tak môžete vychutnať vynikajúcu a výživnu pochútku. Počas žatvy sa však napiekol prvý chlieb - často z najlepších, najzrelších zŕn, ktoré opadali zo snopov po ľahkom obiljani. Prvý kúsok nového chleba si Slováci v niektorých krajoch dávali do úst ponad hlavu, „aby sa dožili budúceho nového chleba“. Podobne obradne jedli aj prvý kúsok syra, alebo čerstvého ovocia, ktorého bolo aj na dožinky dostať. V starších dobách sa na Slovensku jedával celozrnný chlieb, až donedávna sa chlieb piekol zväčša z čiernej, alebo miešanej múky. Jedávalo sa aj

225 HEJ, KEBI JA BOU VEĐEU

(na salaši s fujarou, zbojnícka)

Sostenuto

$J=78$

Dobrá Niva (Podpoložanie), 1974
Štefan Kliment, 51 r.

O bohatstve a chudobe

Pri orlovi užívia sa vrabce

Dobré je tam hospodáriť, kde jest z čoho kašu varíť

Mastný mastného vždy nájde

Veľká voda, veľké ryby, malá voda, malé ryby

Lepšia vlastná chudoba, ako cudzie bohatstvo

Lepšia hrubá nitka, ako holá ritka

Dobre je na starym ohnisku oheň klas

Chudobný sa aspoň dobre vyspí

Spravodlivý sa vždy chleba naje

množstvo placiek z nekysnutého cesta. Od polovice minulého storocia sa začala slovenská strava meniť smerom k nezdravému stravovaniu. Tento nepriaznivý vývoj trvá už viac, ako storocie.

V srpni, teda v auguste (starý názov srpen zjavne súvisel so žatevným srpom - kosákom) pokračovala žatva a dožinky, v chladnejších oblastach bola samozrejme neskôr, ako v teplejších. Žatva a dožinky už nie sú posvätnou činnosťou a sviatkom, ale často len spôsobom, ako sa dostaf k výplatě.

Koncom leta vedomci, vedmy a iní obyvatelia Slovenska pozorovali hady. Tie podľa tradície mali okolo 24. augusta - na Bartolomeja - zaliezať do zeme. Len hady - čudáci vraj nezaliezajú. A keď už i tie čarovné, ochranné hady zaliezelid do dier, verilo sa, že neradno je ľuďom kúpať sa v otvorených vodách. Najskôr preto sa o túlavom človeku vratievalo „Túla sa ako had po Bartolomejovi“. Miroslav Švický

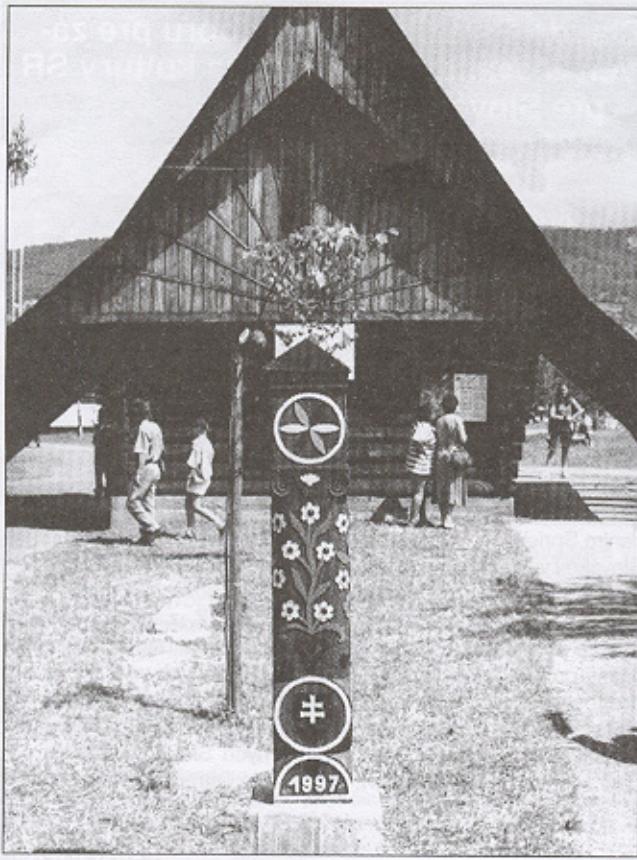
Medzinárodný festival slovenského hudobného vynálezu v Trnave Dobro opäť zasahuje

„DOBRO“ je jedno zo slovenských slov, ktoré prevzal zo slovenčiny anglosaský svet. Zaslúžil sa o to mlynárov syn Ján Dopyera, známy dnes ako John Dopyera. Jeho otec vyrábal husle a Ján bol učenlivým synom. Keď mnohopočetná rodina Dopyerovcov odišla za „veľkú mláku“, začali bratia Dopyerovci v USA dnes už legendárnu firmu Dopyera Brothers. Synovia začali tam - kde skončil otec - začali vyrábať pre Ameriku vynikajúce značkové husle, ktoré obohatili o mechanický zosilňovač. Rezonátori strikali, ako by to povedal našinec, do všetkého, „čo meno má“ a Ján onedlho strčil podobný rezonátor aj do gitary. A keďže takéto niečo dobre hralo a chýbalo tomu už len meno, nazvali túto rezofonickú gitaru ako DOBRO. Bol to sice len jeden z desiatok Jánových vynáleزو, ale dnes je najznámejší. Ak samozrejme nerátame aj elektrickú gitaru,

ktorú mnohí taktiež považujú za vynález mlynárovho syna z Dolnej Krupej, Jána Dopiera. V medzivojnovom období sa dobrá rôznych typov sírili ako husby po daždi a dnes sa vraj už bez Dobra nemôže zaobísť žiadna poriadna country-kapela. V každom prípade dobro už prekročilo aj rámc americkej ľudovej (country) hudby, ktoréj Slováci z Dolnej Krupej dali ten správny šírmec, ved' bez dobra by country nebolo tým, čím je. A tak hrá dobro aj na platinach Dire Straits a iných rockových skupín. Zo slovenských hudobníkov zo škátku „pop“ používa dobro Peter Nagy, na dobro hrá napríklad Robert Kodým a ďalší.

V Trnave sa v poslednom augustovom týždni konal šiesty ročník festivalu tohto nástroja. Dobrofest 97. Na festivale nechybali ani legendy americkej country, ako napríklad Tim Taylor, alebo tradičný miliečik publiku, po slovensky sa učiaci Bob Brozman. Zo Spojených štátov pricestoval aj John Dopyera - menovec a potomok slávneho vynálezu.

-slav-

Na vrchu slípu je príznačné staroslovenské slnečné kolo. Foto: autor

Hej, kebi ja bou vedeu

(slovenská ľudová, fujarová pieseň z Podpolania)

*Hej, kebi ja bou vedeu,
že ma budú vešať,
bou bi som si dau
šíbeničky kresať
šíbeničky kresať.*

*Hej, kebi ja bou vedeu,
že ma budú márniť,*

*bou bi som si dau
šíbeničku farbit'
šíbeničku farbit'.*

*Hej, šíbeničky troje,
kerleže ste moje,
či hornie, či dolnie
a či tie prostrednie?
a či tie prostrednie?*

Smrť, posmrtný život

Teda - nie, že keby som ja vedel, že ma budú vešať, bol by som lepšie utekal, alebo - bol by som polízať páty mocným, alebo - bol by som poviedal, aby za mňa šli prosíť... To nie.

Nie strach zo smrťi, skôr túžba po dôstojnej smrti na pekne vykresanej, pekne vycifrovanej šíbeničke s prastarými znakmi, ktoré si Slováci dávali na náhrobky a kríže až do 20. storočia. I keď podstata nie je v znakoch, ale v tom, čo znázorňujú (priamočiarejšie ako písma). Aké sú vlastne tieto znaky života, smrti a ďalšieho života? Predovšetkým - je to kruh. Kruh, v strede ktorého sa stretávajú dve čiary - napríklad čiara starejho a čiara nového života - to je veľmi častý znak - rovnoramenný kríž v kruhu. Ďalší, v podstate ten istý znak, len točiaci sa - je tak isto častý - ramená prakriža sú zahnuté - bud v plynulom oblúku, alebo lomené. Tento znak je často označovaný ako slnečný, spolu so šesťcipou točiacou sa s hviezdicou a dodnes častou šesťlúpeňovou ružicou, označovanou niekedy ako slnečné kolo. Na slovenských náhrobkých kameňoch a stĺpoch sú dodnes aj stromy - kvety života, často so zvádnutými bočnými konárami - listami. Spodné konáre (listy) zvädli, vrcholec (kvet) sa višak naprieč tomu týči k nebu, plný sily. To je obraz zachovania rodu súvisiaci s uctievaniem duši, duchov, duchovna a učenia predkov.

Z knihy Miroslava Švického Návrat Slovenov

Pamätnica

Pamätné dni Slovenskej republiky :

25. marec - Deň zápasu za ľudské

práva,

13. apríl - Deň nespravodlivosti stiah-

ných,

4. máj - výročie úmrtia M. R. Štefánika,

7. jún - výročie Memoranda národa

slovenského,

5. júl - Deň zahraničných Slovákov,

17. júl - výročie Deklarácie o zvrchova-

nosti Slovenskej republiky,

4. august - Deň Matice slovenskej,

19. september - Deň vzniku Slovenskej

národnej rady,

6. október - Deň obeti Dukly,

27. október - Deň černovskej tragédie,

29. október - Deň narodenia Ľudo-

vita Stúra,

30. október - výročie Deklarácie

slovenského národa,

31. október - Deň reformácie,

17. november - Deň boja proti totalite.

Štátne sviatky

1. január - Deň vzniku Slovenskej

republiky,

5. júl - sviatok svätého Cyrila a

svätého Metoda,

29. august - výročie Slovenského národného povstania,

1. september - Deň Ústavy Slovenskej republiky.

Dni pracovného pokoja

Štátne sviatky sú dni pracovného po-

koja. Ďalšie dni pracovného pokoja okrem nediel sú tie isté sviatky:

6. január - Zjavenie Pána (Traja králi a vianočný sviatok pravoslávnych kres-

tanov),

28. marec - Veľký piatok,

31. marec - Veľkonočný pondelok,

1. máj - Sviatok práce,

8. máj - Deň víťazstva nad fašizmom,

15. september - Sedembolesná

Panna Mária,

1. november - sviatok Všetkých

svätyň,

24. december - Štedrý deň,

25. december - prvý sviatok vianoč-

ný

26. december - druhý sviatok via-

nočný.

september

september 1911 - M. Hodža spoločne s Rumunom J. Mainom predložili následníkovi trónu Františkovi Ferdinandovi tajné memorandum, ktoré načítavalo nešenie národnostnej otázky federalizáciu monarchie. Slovensko malo tvoriť autonomný provok.

september 1993 - za prvých deväť mesiacov existence uznalo Slovenskú republiku 122 štátov sveta. Diplomatické styky so Slovenskom nadzviazovalo 106 štátov. SR otvorila zastupiteľske úrady v 53 štátach sveta.

1. septembra 1944 povstalecká SNR vydala deklaráciu, že ako jediná je oprávnená hovoriť v mene slovenského národa. Súčasne vyhlásila obnovenie čs. štátu.

1. septembra 1992 SNR prijala ústavu Slovenskej republiky. Ústava vychádza z prírodeného práva slovenského národa na sebaurčenie. Podľa článku 1 ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.

1. septembra 1992 na diaľnici Praha-Brno-Bratislava za nedostatočne objasnených okolností havarovalo vozidlo, ktoré vieslo bývalého predsedu Federálneho zhromaždenia A. Dubčeka. A. Dubček utrpel fažké zranenia, ktorým dňa 7. novembra 1992 podľahol.

5. septembra 1944 prezident J. Tiso vymenoval novú vládu na čele so Š. Tisom.

8. septembra 1892 úrady nepovolili dôstojné odhalenie pomnika J. M. Hurbanovi v Hlbokom. S. Hurban Vajanský na to reagoval napsaním článku Hyenizmus v Uhorsku, za ktorý bol odsúdený na ročné väzenie.

10. septembra 1914 Slovenská ligy v Amerike vydala Memorandum, v ktorom žiadala právo Slovákov na sebaurčenie vytvorením slovenskej štátnosti.

10. septembra 1919 rakúska delegácia podpísala vo francúzskom Saint-Germain-en-Laye mierovú zmluvu. Zmluvou Rakúsko uznaло nezávislosť Česko-Slovenska a jeho hranice.

12. septembra 1918 sa predstavitelia národnej strany v Budapešti uzniesli na potrebe vytvoriť Slovenskú národnú radu, ako reprezentatívny orgán Slovákov.

14. septembra 1947 powerenictvo vnútra vydalo správu o „odhalení protištátného spisávania“ na Slovensku. Illegálne skupiny udajne v spojení so slovenskou emigráciou chceli obnoviť slovenský štát a pripravovali atentát na E. Beneša. „Spisávanie“ zinscenovala komunistami ovládaná Štátne bezpečnosť s cieľom kompromitovať Demokratickú stranu.

25.-29. septembra 1969 - UV KSČ rokoval v Prahe o aktuálnej politickej situácii. G. Husák prednesol správu, ktorá spochybnila celý politický vývoj a Dubčekovu koncepciu od januára 1968.

29. septembra 1948 - KSČ a KSS sa zlúčili do organizačne jednotnej strany. Komunistická strana Slovenska sa stala iba územnou organizáciou Komunistickej strany Československa.

30. septembra 1939 čs. vláda prijala rozhodnutie Mnichovskej konferencie o odstúpení čs. polohraničných území obývaných nemeckou národnosťou menšinou. Stanovisko vlády potvrdil výbor koaličnej vládysí v parlamente.

30. septembra 1923 sa na Slovensku konali župné voľby, v ktorých zvíťazila Slovenská ľudová strana.

**Prehľad o filmovej produkcií
Filmového klubu Slovácia
za druhý polrok 1996**

a/ Večerné predstavenia

- 5. 9. - Ja milujem, ty miluješ, SR
- 12. 9. - Nesmrteľná milenka, USA
- 19. 9. - Panna zázračnica, SR
- 26. 9. - Divokosť v srdci, USA
- 3. 10. - Papierové hlavy, SR
- 10. 10. - Púder, USA
- 17. 10. - Prelet nad kukučím hniezdom, USA
- 24. 10. - Malá Viera, ZSSR
- 31. 10. - Génius, SR
- 7. 11. - Vtácia klietka, USA
- 14. 11. - Chlapí, to je mimo nás, USA
- 21. 11. - Jaškov sen, SR
- 28. 11. - Americký prezident, USA
- 5. 12. - Valmont, Franc.-Veľká Británia
- 12. 12. - Krutá romanca, ZSSR
- 19. 12. - Eden a potom, SR-Francúzsko

Počet odpremietaných filmov - 16

b/ Detské predstavenia

- 12. 9. - Šipová Ruženka, SR
- 19. 9. - Pehavý Max a strašidlá, SR
- 26. 9. - Toy story-Boj hračiek, USA
- 3. 10. - Škriatkovia, SR
- 10. 10. - Perinbaba, SR
- 17. 10. - Leti, leti...tanier letí, SR
- 24. 10. - Pocahontas, USA
- 31. 10. - David a Sandy, Pol.
- 7. 11. - Vládca knih, USA
- 14. 11. - Jumanji, USA
- 21. 11. - Princezná husiarka, Pol.
- 28. 11. - Santa Claus, USA
- 5. 12. - Kamarát veselého čertika, Pol.
- 12. 12. - Sol' nad zlato, SR
- 19. 12. - Divoké labute, RUS

Počet odpremietaných filmov - 15

Pri príležitosti otvorenia sezóny 1996/97 sme premietali film „Ja milujem, ty miluješ“ od režiséra Dušana Hanáka. V úvode pozdravil priažníkov Filmového klubu Slovácia zástupca riaditeľa DZS a informoval prítomných o niektorých novinkách, ktoré klub pripravuje na sezónu 1996/97 (prednášky o slovenskej kinematografii a besedy s predstaviteľmi slovenského filmu). Po ňom nás filmový historik Štefan Vraštiak oboznámil s niektorými zaujímavosťami týkajúcimi sa práve premetaného filmu.

Dňa 21.11.1996 o 18.00 h sa premietal film „Jaškov sen“ od režiséra Eduarda Grečnera.

Pri tejto príležitosti sa osobne zúčastnili p. E.Grečner (režisér) a Štefan

Vraštiak (filmový historik z Filmového ústavu). Informovali prítomných o premetanom filme a tiež o Festivalu európskych filmov, z ktorého sa práve vrátil p. E.Grečner.

**Počet odpremietaných filmov
za celý rok - 65**

správali arogantne tak k zamestnancom DZS, ako aj k iným hostom. Túto skutočnosť nemohla prekryť ani návšteva vzácných hostí - predsedu SSI Korene, poslanca NR SR Viliama Hornáčka a slovenského spisovateľa z Austrálie Štefana Konkola venujúceho sa literatúre sci-fi.

Z prvej ruky

Miesto: DZS Bratislava

Termín: 30.1.1996.

Umelecký program folkového speváka Mirka Turčana a jeho hosti: šéfredaktora Novej Smeny mladých Maroša Púchovského, zástupkyne šéfredaktora Novej Smeny mladých Dobroslavy Krajačičovej, riaditeľa Novej Smeny mladých Miroslava Ferka - slovenského spisovateľa, z Austrálie Štefana Konkola.)

Tento program - na ktorom sa zúčastnilo asi 50 divákov - prebehol v dosť strojenej atmosfére, ktorú nemohla oživiť ani zaujímavá téma dotýkajúca sa vtedy začinajúceho periodika - Novej Smeny mladých. Na príčine bola nízka úroveň produkcie Mirka Turčana, ktorý sa nesnažil zvyšovať kvalitatívnu úroveň vlastných podujatií - naopak, práve na týchto vystúpeniach dochádzalo k zgrupovávaniu vulgárnych spoločenstiev, ktoré sa

Z prvej ruky

Miesto: kinosála DZS

Termín: 27.2. 1996

Umelecký program folkového pesničkára Mirka Turčana a jeho hosti: predsedu SSI Korene, poslanca NR SR Viliama Hornáčka, tvorcov grotesiek Bud Bindu - Paľa Jursu, Joža Slováka, Joža Heribana spojenú s ukázkami z umeleckej filmovej produkcie).

Slovenský panteón - I.

Prvý Slovenský panteón sa konal 26.3.1996 v kinosále bratislavského Domu zahraničných Slovákov.

Toto podujatie predstavuje súhrn hovoreného slova a hudby, pomocou ktorých sa organizátori snažia poukázať na pôvodné vrstvy slovenských kultúrnych prejavov: teda vrstvy ešte z predkresťanských čias. Cieľ sa tu na základnú axiómu: fenomén NÁCIO

Celkovo päť podujatí pod názvom Slovenský panteón sa uskutočnilo v roku 1996. Obsah týchto umelecko - meditačno - rečníckych pásieb bol neobyčajne široký. Od politiky až po duchovné kontemplácie... všetko pre základný cieľ: posilniť zdevastované slovenské vedomie a predovšetkým seba - vedomie. Napríklad v druhej časti Panteónu /30.4./ si spoluzačladateľ celej myšlienky Miroslav Švický berie na paškál poslanca NR SR Viliama Hornáčka... aby si rozdielovali duchovné slovenstvo a jeho vplyv na politiku.

Kotlik a zoskupenie zlava: zástupca riaditeľa DZS Marcel Mihalík, ďalšie DZS-áčky Janka Branická a Oľga Muráňová, gitarový virtuóz Igor Jančák, spomínaný Miroslav Švický a technický mág Pavol Bandzi. V poslednom bloku 96-teho roku priliehavo nazvanom *Pred slnovratom* rozoberali nie len slovenské čary, mágiu a Dobšinského vôbec, ale pojednávali aj o duchovnom náboji jestvujúcim v slovenskej kultúre a filozofii.

musí v živote príslušníka slovenského národa znamenáť viac, ako ktorakolvek forma náboženstva, svetonázoru, či osobných pocitov. Ide tu teda o ontologický problém, ohľadom ktorého panuje na Slovensku ešte stále veľký chaos, čoho výsledkom je kozmopolitizmus a úzkostlivosť vo vedomí jednotlivcov zakorenenná medzi veriacimi i ateistami.

Stály moderátor - Miroslav Švický zároveň plní aj funkciu sprievodcu v danej oblasti a v prvý večer uviedol prednášku „O starých slovenských náboženstvách“. Hudobnú zložku dopĺňal člen skupiny MIDI, spevák a multiinštrumentalista Adam Kerdo a experimentálny gitarista Igor Jančák spolu s bratmi Milanom (bicie) a Pavlom (saxofón) Ručekovcami. Bohužiaľ, počet divákov bol veľmi malý - iba 30 osôb - preto ďalšou úlohou pracovníkov DZS bolo zvýšiť propagáciu podujatia hlavne medzi vysokoškolskou mládežou.

Slovenský panteón - II.

Podujatie sa uskutočnilo 30.4.1996 v DZS v Bratislave.

Okrem Miroslava Švického s jeho tradičným zameraním sa na ňom spolu s experimentálnym gitaristom Igorom Jančárom predstavili aj ďalší vnimaví muzikanti, bratia Milan a Pavol Ručekovci, ktorí so svojimi nástrojmi - bicie, resp. saxafón obohatili atmosféru programu.

Ďalší program tohto cyklu sa prostredníctvom témy „Súladnosť človeka - prírody - duši“, opäť dotýkal dôležitosti osobitého - slovenského cítenia nášho národa. Osvedčený tandem - Miroslav Švický a Igor Jančák znova rozohrali slovno-hudobný dialóg ponorený do mystickej atmosféry miesta podujatia vyvolanej aj nevšednou úpravou scény - osvetlenie výlučne pomocou sviečok. Tento hlbinný prínik do duchovna prítomných divákov znamenal dovtedy najkvalitnejší i obsahový súlad.

Slovenský panteón V.

Posledné podujatie v roku 1996 s názvom „Pred slnovratom“ sa konalo 26.11.1996.

Predstavovalo najdramatickejšie prepracovanú kompozíciu Dobšinského opisu slovenských koncoročných prejavov kultúry - v skvelom podaní recitátorky Jany Branickej - Švického známych úvah a Jančárovej - tentokrát - akustickej gitarovej hudby. Scéna užavretá do tzv. platonského trojuholníka a prítmia osvetľovaného len posvätným ohňom už sama osobe evoovala možnosť prítomnosti duchovnej substancie, aká bola známa len starým Slovákom, a možno aj vtedy prítomným 40 mládežníkom. To literárno - scénicko hudobné pásmo, ktoré predvádzali vyššie spominaní protagonisti, znamenalo dôstojnú minuloročnú rozlúčku s priaznivcami DZS a tiež aj upozornilo na tvorivý potenciál pracovníkov "Domu", ktorý prekračuje hranice všedného amatérizmu, či prispäte formy zaužívaných konvenčí používaných najmä v umení.

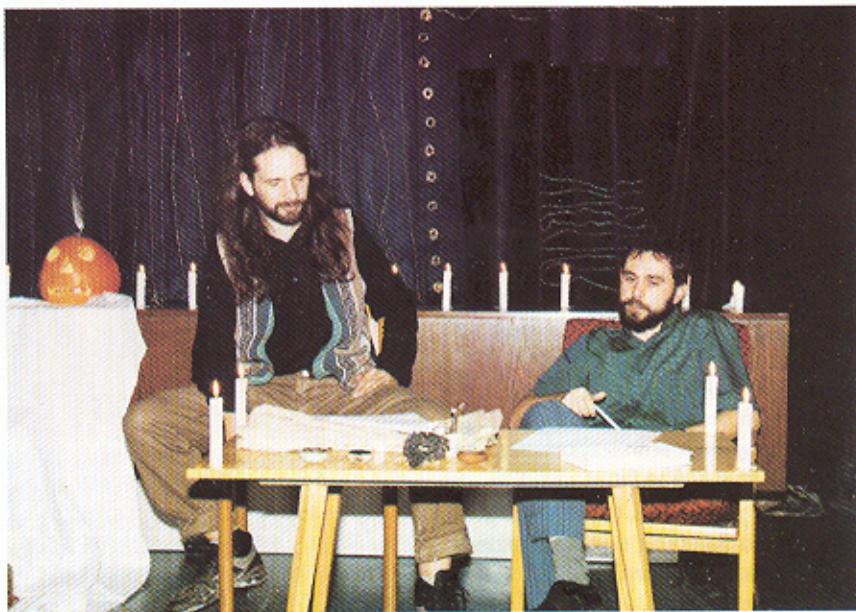
Slovenský panteón - III.

Program sa konal 28.5.1996 v bratislavskom DZS.

Na treťom podujatiu sa predstavil hlbkový ekológ Jozef Vojtek, ktorý spolu s Miroslavom Švickým diskutoval na tému „Hlbková ekológia a pôvodná slovenská viera.“ Hudobnú produkciu znova zabezpečoval Igor Jančák.

Slovenský panteón IV.

Podujatie diváci videli 29.10.1996 v DZS v Bratislave.

Slovenský panteón IV. - niekoľko desiatok hodín pred Halloween...